

MINISTÈRE
DE L'ÉDUCATION
NATIONALE
ET DE LA JEUNESSE

Liberté
Égalité
Fraternité

Concours externe de l'agrégation du second
degré

Section langues vivantes étrangères : hébreu

Programme de la session 2025

I - LITTÉRATURE

Auteurs au programme :

1. שאול טשרניחובסקי 1875-1943
2. מאיר שלו 1948-2023

Œuvres au programme :

שאול טשרניחובסקי

א. אידיליות

1. כחום היום
2. לביבות מבושלות
3. ברית מילה
4. מוצאי שבת

מתוך ספר האידיליות לשאול טשרניחובסקי :

<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02047-files/02047210.pdf>

5. חתונתה של אלקה

<https://benyehuda.org/read/884>

ב. שירים :

1. אומרים ישנה ארץ

<https://benyehuda.org/read/7991>

2. אני מאמין (שחקי, שחקי)

<https://benyehuda.org/read/5452>

מאיר שלו

1. רומן רוסי, הוצאת עם עובד 1988

En français : Meir Shalev, *Que la terre se souvienne*, Paris, LGF – Livres de poche, 1996.

2. הדבר היה ככה, הוצאת עם עובד 1994

En français : Meir Shalev, *Ma grand-mère russe et son aspirateur américain*, Paris, Folio poche, 2014

Bibliographie :

מבחר האידיליות :

1. לביבות <https://he.wikipedia.org/wiki/לביבות> (אידיליה)
2. כחום היום https://he.wikipedia.org/wiki/כחום_היום (אידיליה)
3. ברית מילה
4. מוצאי שבת
5. חתונתה של אלקה

אידיליות :

* עזריאל אוכמני, תכנים וצורות, לקסיקון מונחים ספרותיים, ספריית פועלים הוצאת הקיבוץ הארצי השומר הצעיר.

* גיטה אבינור, גרליות וטראגיות באידיליות טשרניחובסקי, על המשמר 1960
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02047-files/02047258.pdf>

* יוחאי אופנהיימר, ב'תבנית נוף מולדתו': טשרניחובסקי וחייב הגלות
https://humanities.tau.ac.il/sites/humanities.tau.ac.il/files/media_server/humanitie_untitled%20folder%20מולדתו%20נוף%20מולדתו.pdf

* עידו בסוק, 'אאמינה גם בעתיד': תהליכי התקבלותו ודחייתו של המשורר שאל טשרניחובסקי על רקע השיח הציוני בדבר 'גלות' מולדת'
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02047-files/02047264.pdf>

* יוסף האפרתי, תבניות של אי התקשרות בשירת טשרניחובסקי: בהדגשה על האידיליות שלו (לוס אנג'לס, 1970) דיסרטציה, אוניברסיטת קליפורניה,
<https://yossihaephreti.files.wordpress.com/1970/08/d7a2d791d795d793d7aa-d793d795d7a7d798d795d7a8d798-d7a9d79c-d790d791d790.pdf>

* יוסף האפרתי, האידיליה של טשרניחובסקי, ספריית פועלים, הוצאת הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, תשל"ב, 1971

* יוסף האפרתי, המראות והלשון, לתולדות התיאור בשירה העברית החדשה, מפעלים אוניבסיטאיים, ספרי זימן קריאה והספרות, תשל"ז 1976, עמ' 34-71

* יוסף האפרתי, שאל טשרניחובסקי: מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו (ליקט וצירף מבוא וביבליוגרפיה, יוסף האפרתי), תל-אביב: עם עובד, תשל"ו 1976

* אבנר הולצמן, שבע פנים ביכחום היום, לפרשנות האידיליה של טשרניחובסקי
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02047-files/02047257.pdf>

* אילנית סבלסקי, המשורר שהעביר את הפרוזה העברית מהשוליים למרכז, עיתון הארץ 2013/08/29
<https://www.haaretz.co.il/literature/study/2013-08-29/ty-article/.premium/0000017f-ef1d-dc28-a17f-ff3fdad70000>

* דב סדן, בלב הערבה, בין דין לחשבון: מסות על סופרים וספרים, תל אביב, הוצאת דביר, תשכ"ג 1963
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00376-files/00376009/00376009-016-023.pdf>

* בועז ערפלי, זיו שמיר, עוזי שביט, תום ותהום : האידיליה של טשרניחובסקי, (קובץ מאמרים על האידיליות של טשרניחובסקי), תל אביב, הקיבוץ המאוחד 1998

* עדי צמח, קריאה תמה בספרות עברית בת המאה ועשרים, מוסד ביאליק ירושלים, תש"ן, עמ' 179-206

* זיוה שמיר, ללא תכלית וללא תועלת, אידיליה "כחום היום" של טשרניחובסקי והשפעתה על ביאליק, עיתון 77 גליון 91-92, 1987

https://c9eca85c-2bee-4864-bd18-ba71ef4e3d58.usrfiles.com/ugd/c9eca8_060695f2664648858394515ecdb29e54.pdf

* זיוה שמיר, מחקרים בספרות עברית - ללא תכלית וללא תועלת (מורחב), 13 נובמבר 2021
ללא-תכלית-וללא-תועלת-מורחב

<https://www.zivashamir.com/post/>

שירים

* עידו בסוק, ליופי ונשגב ליבו ער, שאול טשרניחובסקי - חיים, הוצאת כרמל, 2017

* יוסף גולדנברג, "המשורר והמוזיקה - מנגינה לי ונגינה לי": 120 שנות טשרניחובסקי ומוזיקה", בתוך מאזניים 2018, עמ' 38-49

* אריאל הירשפלד, "שאול עימנו", תפוסה ולא תפוסה "שירים לאילאיל" מאת טשרניחובסקי כשיח אהבה. מחזורי השירה הגדולים. בתוך מאזניים אוקטובר 2018

https://www.hebrew-writers.org/images/07-moznaim/moznaim10_2018.pdf

* בועז ערפלי, צעיר לעד – עיונים בשירת טשרניחובסקי, הוצאת הקיבוץ המאוחד 2011

* צפריר ב., «על המראות והלשון בשירתנו החדשה». מאזנים, כרך מ"ה, גל' 5 (תשרי תשל"ח), אוקטובר 1977, עמ' 355-356.

https://www.academia.edu/38647066/חובסקי_ומוזיקה

Conférences, podcasts etc.

* שאול טשרניחובסקי, באתר Akadem (en français)

<https://www.youtube.com/watch?v=93MBnRmMb3U>

* אומרים ישנה ארץ, ברשת ב', 27.5.12 : שעתיים על שאול טשרניחובסקי. בסופו ריאיון בסופה מראיינים גם את עידו בסוק.

חלק ראשון –

<https://drive.google.com/file/d/1MnZSx--QH7-NCcZt2qUKW8o6j8v7VdjK/view>

חלק שני –

https://drive.google.com/file/d/1KiKijHmz-auADK4V9RXn7BMi9D4q2_qe/view

* ספרים רבותי ספרים, בגלי צה"ל, 18.10.13 70 : למותו של שאול טשרניחובסקי - קטע הראיון עם עידו בסוק

<https://drive.google.com/file/d/1AbaQFeDTyGr2CbzCYM3z4dOcmY1hI4rx/view>

* עידו בסוק, הרצאה : "טשרניחובסקי באודסה", שניתנה בבית אבי חי ב- 2018/05/21
<https://www.youtube.com/watch?v=rUWr2a0mx5A>

* נועם סמל מארח את ד"ר עידו בסוק במסגרת אסכולות בצוותא בערב טשרניחובסקי בהנחיית נועם סמל
16.05.22
https://youtu.be/XhT_TxzjFI

* ליאת רגב מראיינת את עידו בסוק, כאן, מעבירים לראשון 12.5.18 - לכבוד מפגש משוררים על שירת
טשרניחובסקי
שיתקיים בפסטיבל המשוררים ה-21 במטולה
https://drive.google.com/file/d/1KITmkQRJ2pyG8qqRX_N8Vb4nsgOXAA2E/view

מאיר שלו

Les œuvres :

1. רומן רוסי, הוצאת עם עובד 1988
(En français : « Que la terre se souvienne »)
2. הדבר היה ככה, הוצאת עם עובד 1994
En français : « Ma grand-mère russe et son aspirateur américain »)

Bibliographie :

1. גדי בלום וניר חפץ, תרבות ורוח – מאיר שלו, ישראל לאן 18 שיחות עם האישים שמעצבים את פני המדינה,
ידיעות אחרונות ספרי חמד, תל אביב, 2008. עמודים 174 – 199 2008
ULI (הספר בקטלוג)
2. סמדר שיפמן, דברים שרואים מכאן - דויד גרוסמן, אורלי קסטל-בלום ומאיר שלו:
מעבר למודרניזם ? הוצאת כרמל, 2007
3. גרשון שקד, העקרונות הפוריייה: על יצירתו של ממאיר שלו,
בתוך ספרו: תמונה קבוצתית: היבטים בספרות ישראל ובתרבותה; עורכים גדעון טיקוצקי ומלכה שקד; באר-
שבע אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2009, עמ' 249-261
4. מאיר שלו, רצה והתאבדות, באנתולוגיה "תמונה קבוצתית" (ספרות ישראלית במאה ה-21), הוצאת כרמל
2017. עמ' 382 – 386
ULI(הספר בקטלוג)
5. יערה בן דויד, 'אל האדמה – ומתחתיה : על "רומן רוסי" מאת מאיר שלו, בתוך ספרה : אהבה ממבט
שני: עיון בפרקי ספרות ישראלית וכללית רמת גן : עקד, תשנ"ז, עמ' 100-105
6. גלילה מור, 'תצורה ומשמעות בלשונו של מאיר שלו על פי "רומן רוסי"', לשוננו סו, ג-ד 2004 עמ' 355
– 370.
(JSTOR (המאמר זמין לצפייה במאגר
7. עופרה מצוב-כהן, 'בין שיח חברתי לשיח ספרותי : עיצוב השיח הפמיניסטי בקובצי פועלים מול עיצובו
ברומן על התקופה החלוצית', מורשת ישראל 4, 2007, עמ' 185 – 208.

8. המרכז האקדמי שלם, הרומן המורכב של מאיר שלו עם ארץ ישראל, 2017.
<https://shalem.ac.il/content-channel/shalev-and-israel/>

9. יורם בר גל, נופי המתים : על "בית העולם לחלוצים", תיאוריה וביקורת, גליון 18, 2010
<https://bargal.wordpress.com/hebrew/545-2/>

10. "מאיר שלו הבין הבנה עמוקה של ההווה הישראלית, של האדם הישראלי
עיתון הארץ 2023
<https://www.haaretz.co.il/gallery/literature/2023-04-11/ty-article/.premium/00000187-70a2-d484-afef-f2a6c6a60000>

11. גלילה מור - בין לשונו של דוד פוגל ללשונו של מאיר שלו (תצורת ומשמעות)
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02037-files/02037208.pdf>

12. יצחק לאור, ראי אדמה איך הצלחנו לגדול. "הארץ" 2009
<https://www.haaretz.co.il/literature/2009-11-13/ty-article/0000017f-db9a-d3a5-af7f-fb2db0000>

13. רונן טל, מאיר שלו היה הישראליות עצמה וסירב להתנצל על כך, "הארץ" 2023,
<https://www.haaretz.co.il/gallery/literature/2023-04-11/ty-article/.premium/00000187-7125-dde0-afb7-7f3738f30000>

14. אסתי סגל, מאיר שלו – "הספרים שלי נטועים באדמת הארץ הזאת", גלובס, 2008.

שלו. בספרה : 15. ניצה בן-דב, אוטוביוגרפיה נקייה : על "הדבר היה ככה" של מאיר חיים כתובים : על אוטוביוגרפיות ספרותיות ישראליות, ירושלים ותל אביב : שוקן, תשע"א 2011, עמ' 166–182

16. Guez, Maya Nestelbaum. Entretien avec Meir Shalev, In: *États du Symbolique : depuis L'homme Moïse et la religion monothéiste, en passant par Freud, Rothko, Appelfeld : droit, loi, psychanalyse / sous la direction de Michel Gad Wolkowicz* (Paris : In Press, 2014), pages 735–743.
https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00070_files/00070204.pdf

17. Negev Eilat, Meir Shalev: The emasculated man and the queen bee. In her : **Close encounters with twenty Israel writers** (London: Vallentine Mitchell, 2003), pp. 127–134

18. Smadar Shiffman, "On the possibility of impossible worlds: Meir Shalev and the fantastic in Israeli literature," *Prooftexts* 13,3 (1993), 253-267.
Smadar Shiffman, "In the beginning there was the garden: Meir Shalev's ambiguous use of biblical allusions," *Israel Studies Forum* 19,2 (2004), 75-87.

19. Meir Shalev, Rencontre de Michèle Tauber avec l'écrivain 2013, site Akadem
<https://www.mahj.org/fr/media/meir-shalev>

20. זיוה שמיר, על סבא שעבר את היבוק ועל אחיו שחצה את האוקיאנוס – "השבר היה ככה" : סיפור הגותי מעמיק המתחפש לסיפור טריוויאלי, אתר אימגו, 2010
https://c9eca85c-2bee-4864-bd18-ba71ef4e3d58.usrfiles.com/ugd/c9eca8_644fd1643ce94bfc8b88fcb327f223ea.pdf

21. מאיר שלו
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00070.php>

Podcast

פרוייקט "הסיפור הישראלי" של המרכז האקדמי שלם, מאיר שלו על "רומן רוסי", 2022
<https://www.youtube.com/watch?v=pju7hKhYZAY>

II - CIVILISATION

1. Le nouveau yishuv

De la fin du XIXe siècle – avec l'achèvement de la domination ottomane et son remplacement par le Mandat britannique (1917) – à la Proclamation de l'État d'Israël en 1948 la population juive de la Palestine se diversifie, se modernise et pose les fondements de la future société israélienne.

Définitions et concepts

* חנה הרצוג, 'יישוב ישן' ו'יישוב חדש' בהארה סוציולוגית, קתדרה 4, 1984, עמ' 99-108
https://www.ybz.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Article_32.3.pdf

* יהושע קניאל, "המונחים 'יישוב ישן' ו'יישוב חדש' בעיני בני הדור (1882 - 1914) ובעיני ההיסטוריוגרפיה, קתדרה 6, דצמבר 1977
https://files.ybz.org.il/periodicals/Cathedra/32/Article_32.3.pdf

* Yehoshua Kaniel, "The Terms « Old Yishuv » and « New Yishuv »: Problems of Definition", in Shaul Sapir (ed.) *Historical Geography of Israel in the Modern Era*, Jerusalem, Akademon, 1998, p. 232-245.

https://ismi.emory.edu/documents/Readings/Kaniel_Yehoshua_Old_vs_New_Yishuv.pdf

* Jehuda Reinharz, "Old and New Yishuv: The Jewish Community in Palestine at the Turn of the Twentieth Century", in *Jewish Studies Quarterly*, 1993/94, vol.1/1, p.54-71
<https://www.jstor.org/stable/40753109>

* יעקב שביט, "בין 'חברה יישובית' ל'חברה פוליטית', היישוב היהודי בארץ-ישראל בתקופת במנדט", קתדרה 14, 1977
https://www.ybz.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Article_14.1.pdf

Histoire & société

* Amnon Cohen, *Juifs et musulmans en Palestine et en Israël, des origines à nos jours*, Paris, Tallandier, 2016, chapitres 1 à 3.

* Jean-Marie Delmaire, "Travail juif, travail arabe durant la première vague d'immigration", in *Cahiers de la Méditerranée*, dossier *La Méditerranée en partage. 50 ans de recherche destinées au monde arabe*, p.169-187
<https://journals.openedition.org/cdlm/13289?lang=en>

* Catherine Lévine, « Un kibboutz sous le mandat britannique : Hanita, 1938-1948 » in *Revue d'Histoire Moderne & Contemporaine*, 1977, 24/2, p. 215-238. https://www.persee.fr/doc/rhmc_0048-8003_1977_num_24_2_974

* Dominique Perrin, *Palestine, Une terre, deux peuples*, Septentrion, 2000, chapitres 3-6

* Yair Wallach, « Rethinking the yishuv : late-Ottoman Palestine's Jewish communities revisited » in *Journal of Modern Jewish Studies*, 2017, vol.16/2, p.275-294
<https://eprints.soas.ac.uk/22699/1/Wallach-Rethinking-the-Yishuv.pdf>

Culture

* אבן-זוהר, איתמר, "בניית התרבות כתשתית להקמת המדינה", בתוך: ירמיהו יובל, יאיר צבן, ודוד שהם חדש (עורכים) תרבות יהודית בעידן חילוני: מבט אנציקלופדי. ירושלים: כתר, כרך ד', 2007, עמ' 215-220
https://www.tau.ac.il/~itamarez/works/hebrew/Even-Zohar_2007--_Ha%20tarbut%20ke%20tashtit.pdf

* Yael Darr, "Negation Diaspora negation, Children's Literature in Jewish Palestine during the Holocaust years" in *European Judaism*, 2009, vol.42, p.17-30. <https://www.jstor.org/stable/41444000>

* Batsheva Goldman-Ida, "Boris Schatz, Abel Pann and the Bezalel School of Arts and Crafts in Jérusalem", in *Menotyra*, 20220, 27/1, p.71-86
https://www.academia.edu/43258247/2020_Boris_Schatz_Abel_Pann_and_the_Bezalel_School_of_Arts_and_Crafts_in_Jerusalem

* Dominique Jarassé, "Visions françaises de la Palestine de l'entre-deux- guerres : orientalisme, art colonial et sionisme » , in : *De Balfour à Ben Gurion- Les puissances européennes et la Palestine 1917-1949*, éditions CNRS, 2013, p. 291-306 <https://books.openedition.org/editions-cnrs/2323?lang=fr>

* Dalia Manor, "Imagined Homeland: landscape painting in Palestine in the 1920s", in *Nations and Nationalism* 2003, 9 (4), p.533-554. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1469-8219.00126>

* Dalia Manor, « Biblical Zionism in Bezalel Art », in *Israel Studies*, 2001, volume 6/1, p.55-75.
<https://muse.jhu.edu/article/14460>

* Zohar Shavit, « Fabriquer une culture nationale, Le rôle des traductions dans la constitution de la littérature hébraïque », in *Actes de la recherche en sciences sociales*, 2002/4, p. 21-32
https://www.persee.fr/doc/arss_0335-5322_2002_num_144_1_2805

* Miriam Tal, "Les Arts en Israël ", in *Liberté*, 1972, 14 (4-5), p.126-142.
<https://www.erudit.org/fr/revues/liberte/1972-v14-n4-5-liberte1456473/60224ac/>

2. L'immigration russophone en Israël dans les années 1980-2010, processus d'intégration

* Bars Stéphanie (Le), « La 'petite Russie' d'Israël », in *Le Monde*, 06 juin 2005,
https://www.lemonde.fr/a-la-une/article/2005/06/06/la-petite-russie-d-israel_658763_3208.html

* Berthomière William, « L'Immigraton des Juifs d'ex-URSS : un nouveau défi pour Israël », in *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 1995, p.19-41. https://www.persee.fr/doc/remi_0765-0752_1995_num_11_3_1476

* Cahn Nathan, « La Communauté russe d'Israël : un Etat dans l'Etat ? » in *The Jerusalem Post* 06.02.2014,
<https://www.jpost.com/edition-fran%3%A7aise/israel/la-communaut%3%A9-russe-disra%3%ABl-un-etat-dans-letat-340591>

* Delanoë Igor, « La Russie et Israël : entre méfiance réciproque et coopération bilatérale, les enjeux d'une relation ambivalente », in *Recherches et Documents* n°06/2010,

<https://archives.frstrategie.org/web/documents/publications/recherches-et-documents/2010/201006.pdf>

* Fainberg Sarah, « La Nouvelle mosaïque israélienne, L'intégration des Juifs de l'ex-URSS » in *La Vie des idées*, 02 avril 2007 <https://laviedesidees.fr/La-nouvelle-mosaique-israelienne>

* Sokol Sam, « Pourquoi nombre de nouvel olim en Israël ne sont pas considérés comme juifs ? » in *The Times of Israël*, 04 janvier 2019, <https://fr.timesofisrael.com/pourquoi-nombre-de-nouveaux-olim-en-israel-ne-sont-pas-consideres-comme-juifs/>

* Tinguay Anne (de), « Les Russes d'Israël, une minorité très influente », Les Etudes du CERI décembre 1998 <https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr.ceri/files/etude48.pdf>

* Urjewicz Charles, « Russes, Juifs, Israéliens » in *Outre-Terre*, 2004/4, p.227-232, <https://www.cairn.info/revue-outre-terre1-2004-4-page-227.htm>

* Zvulun Ronen, « La droite se dispute le 'vote russe', faiseur de rois en Israël », in *Challenges*, 01 mars 2020, https://www.challenges.fr/societe/la-droite-se-dispute-le-vote-russe-faiseur-de-rois-en-israel_701121

En hébreu

* מדד הדמוקרטיה הישראלית 2009 – עשרים ששנה לעלייה מברית המועצות_ הורדה חינם <https://www.idi.org.il/books/5638>

* גלילי לילי וברונפמן רומן, המיליון ששינה את המזרח התיכון – העלייה הסובייטית לישראל, תל-אביב, הוצאת מטר, 2013.

* מירסקי יוליה, ישראלים סיפורי הגירה, מברשת ציון, הוצאת צבעונים, 2005.

* סיקרון משה ולשם אלעזר (עורכים), דיוקנה של עליה – תהליכי קליטתם של עולי ברית המועצות לשעבר 1995-1990, ירושלים, הוצאת מגנס, 1998.

* לשם אלעזר, השתלבות עולי ברית המועצות לשעבר 1990-2005, מחקר תשתית רב-תחומי, מסד קליטה, אפריל 2009 עיונים בתקומת ישראל כרך 27

פס מרינה (עורכת) "נתונים נבחרים על אוכלוסיית עולי ברית המועצות לשעבר, לרגל עשרים וחמש שנה לגל העלייה" הד האולפן החדש,

https://meyda.education.gov.il/files/AdultEducation/hed_haulpan/hed_105_marina_sheps.pdf

III - LINGUISTIQUE

Histoire de la langue, grammaire, morphologie, syntaxe, sémantique Hébreu moderne et contemporain

Ressources essentielles

* BOLOZKY Shmuel (2013), "Phonology: Israeli Hebrew", *Encyclopaedia of Hebrew Language and Linguistics*, éd. KHAN Geoffrey, Leiden, Brill, 2015, vol. 3, p.113-122.

- * COFFIN Edna A. et BOLOZKY Shmuel, *A reference grammar of Modern Hebrew*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005.
- * HALEVY Rivka, "Syntax: Modern Hebrew", *Encyclopaedia of Hebrew Language and Linguistics*, éd. KHAN Geoffrey, Leiden, Brill, 2015, vol 3, p. 707-722.
- * HADAS-LEBEL Mireille, *L'Hébreu, 3000 ans d'histoire*, Paris, Albin Michel, 1998.
- * ILANI Noga, SHLOMO Sigal et GOLDBERG Dina, "Word Order : modern Hebrew", *Encyclopaedia of Hebrew Language and Linguistics*, éd. KHAN Geoffrey, Leiden, Brill, 2015.
- * SÁENZ-BADILLOS Ángel, *A History of the Hebrew Language*, trad. de l'espagnol ELWOLDE John, Cambridge, Cambridge University Press, 1993.

Autres études

- * ALONSO SCHÖKEL Luis, *A Manual of Hebrew Poetics*, Rome, Editrice Pontificio Istituto Biblico, coll. « Subsidia biblica » 11, 1988.
- * COHEN D., ZAFRANI H., *Grammaire de l'hébreu vivant*, Paris, PUF, 1968.
- * GLINERT Lewis, *The Grammar of Modern Hebrew*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
- * ITZHAKI Masha, « L'art poétique arabe en hébreu biblique : la poésie hébraïque en Espagne », dans MEDDEB Abdelwahab et STORA Benjamin, *Histoire des relations entre Juifs et Musulmans des origines à nos jours*, Paris, Albin Michel, 2013, p. 925-933, en ligne : <https://hal.science/hal-01370683/document>
- * IZRE'EL Shlomo, "The emergence of Spoken Israeli Hebrew", dans *Corpus Linguistics and Modern Hebrew. Towards the Compilation of the Corpus of Spoken Israeli Hebrew (CoSIH)*, éd. HARY Benjamin, Tel- Aviv, Tel-Aviv University, The Chaim Rosenberg School of Jewish Studies, 2003.
- * KAHN Lilly, *The Verbal System in Late Enlightenment Hebrew*, Leiden, Brill, coll. « Studies in Semitic Languages and Linguistics » 55, 2009.
- * KAMHI D.J., *The adjective in Hebrew : an analysis of its morphology and function*, Thesis presented for the Degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Arts, University of London, School of Oriental and African Studies, 1969.
- * KUTSCHER E.Y., *A History of the Hebrew Language*, éd. R. Kutscher, Jérusalem et Leiden, Magnes & Brill, 1982.
En ligne : <http://khazarzar.skeptik.net/books/jud/histhebl.pdf>
- * MASSON Michel, *Langue et idéologie : les mots étrangers en hébreu moderne*, CNRS, Paris, 1986.
- * MÜNZ-MANOR Ophir, "The Psalms Are Not Enough: The Revolution of Hebrew Liturgical Poetry (Piyut) in Late Antiquity", dans BERGMANN Claudia d., RAJAK Tessa, KRANEMANN Benedikt et ULLRICH Rebecca, *The Power of Psalms in Post-Biblical Judaism. Liturgy, Ritual*

and Community, Leiden et Boston, Brill, coll. « Ancient Judaism and Early Christianity » 118, 2023, p. 133-146

* NEUMAN Yishai, « L'hébreu du kibboutz : dynamique d'un sociolecte », *YOD 10*, 2006, en ligne :

https://www.academia.edu/1436006/Lhébreu_du_kibboutz_dynamique_dun_sociolecte_Yod_10_2006

* NEUMAN Yishai, « L'évolution de l'hébreu écrit sans hébreu parlé et ses effets sur les langues vernaculaires » *Les dossiers d'histoire épistémologie Langage 9*, 2015, en ligne : https://www.academia.edu/23281525/Lévolution_de_lhébreu_écrit_sans_hébreu_parlé_et_ses_effets_sur_les_langues_vernaculaires_Les_dossiers_dHistoire_Épistémologie_Langage_9_2015

* SIBONY Jonas, "Y a-t-il des structures morphologiques spécifiquement adjectivales en hébreu?", *L'adjectivité : Approches descriptives de la linguistique adjectivale*, éd. NEVEU Franck et ROIG Audrey, Berlin, De Gruyter, 2020, p. 234-253

* SIBONY, Jonas, « Les Shafel hébreux : système, reliquats ou emprunts lexicaux ? », *Semitica 63*, p. 355-376.

* ZUCKERMANN Ghil'ad, *Language Contact and Lexical Enrichment in Israeli Hebrew*, Londres et New-York, Palgrave Macmillan, coll. « Palgrave Studies in Language History and Language Change », 2003.

* אתר האקדמיה ללשון העברית (ובמיוחד החלק על החלטות האקדמיה - בדקדוק, הכתיב המלא, כללי הפיסוק וכו')
בן שחר רינה, "היחס בין לשון דיבור ללשון כתב בסיפורת הישראלית של שנות השמונים", בתוך:
העברית שפה חיה, עורכים ע. אורנן, ר. בן שחר, ג. טורי, אוניברסיטת חיפה, 1993, ע"מ 163-174

* מוצ'ניק מלכה, "דרכי תצורתם של שמות-התואר בלשון הסלנג", ספר רפאל ניר, מחקרים בתקשורת, בבלשנות
ובהוראת לשון, תש"ס, 2000, עמ' 377-389

* ניר רפאל, *סמנטיקה של העברית החדשה*, תל-אביב, הוצאת עמיחי, תשל"ח, 1978.

* פרוכטמן מאיה, *לשונה של ספרות - עיוני סגנון ותחביר בספרות העברית*, אבן יהודה, הוצאת ד. רכס, 1990

פרקים בתולדות הלשון העברית החטיבה המודרנית, הוצאת אוניברסיטה הפתוחה:

- יחידה 8 "החייאת העברית", פרוכטמן מאיה, אלון מנואל

- יחידות 9-10 "העברית בת-זמננו", שורצולד אורה

- יחידה 11 "העברית המודרנית הכתובה", שלזינגר יצחק

* צרפתי גד בן-עמי, *סמנטיקה עברית*, הוצאת רובינשטיין, ירושלים, 1978
_____ *העברית בראי הסמנטיקה*, האקדמיה ללשון העברית, ירושלים, 2001

* שורצולד אורה, "ישראלית שפה יפה- סקירה (ספרו של גלעד צוקרמן)", אורנים 2, 2009

* שורצולד אורה, "בין לשון המקרא ללשון ימינו", *העברית נח*, ד (תשס"ט-תש"ע), עמ' 203-220, 2009,
en ligne : <http://academy.org.il/wp-content/uploads/31072011.pdf>

Terminologie grammaticale en français pour l'épreuve de linguistique

MONNERET Philippe et POLI Fabrice, *Grammaire du français : Terminologie grammaticale*, MENESR, 2020

En ligne : <https://eduscol.education.fr/document/1872/download>

IV - HÉBREU CLASSIQUE (BIBLE)

Textes au programme :

Juges, chapitres 3, 4, 13-16 et 19.

1. Bibliographie

Commentaires

- * BOLING Robert G., *Judges: Introduction, Translation, and Commentary*, Garden City, New York, Doubleday, coll. « The Anchor Bible », 1975
- * SASSON Jack M., *Judges 1-12: A New Translation with Introduction and Commentary*, New Haven, Yale University Press, coll. « The Anchor Yale Bible », 2014
- * SOGGIN J. Alberto, *Le livre des Juges*, trad. LANOIR Corinne, Genève, Labor et Fides, coll. « Commentaire de l'Ancien Testament » 5,2, 1981

Grammaire, linguistique et histoire de l'hébreu classique

Ressources essentielles

- * *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS), édition Paul Kahle, notes massorétiques de G. Weil, Stuttgart, 1977
- * HADAS-LEBEL Mireille, *Histoire de la langue hébraïque. Des origines à l'époque de la Mishna*, Revue des Études juives, Paris-Louvain, Peeters, 1995
- * JOOSTEN Jan, *The Verbal System of Biblical Hebrew: A New Synthesis Elaborated on the Basis of Classical Prose*, Jérusalem, Simor, 2012, en ligne:
https://www.academia.edu/1783470/The_Verbal_System_of_Biblical_Hebrew_A_New_Synthesis_Elaborated_on_the_Basis_of_Classical_Prose
- * JOÛON Paul (1923), *Grammaire de l'hébreu biblique*, Rome, Institut biblique pontifical, 1947. En ligne : <https://archive.org/details/JouonGrammaireDeLhebreuBibliqueIndexe/page/n13/mode/2up>

Autres études

- * CROSS Franck Moore et TALMON Shmaryahu, éd., *Qumran and the History of the Biblical Text*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1975
- * DOTAN Aron, "Masorah", dans *Encyclopedia Judaica*, tome 16, Tel Aviv, 1974
- * GORDIS Robert, *The Biblical Text in the making, a Study of the Kethib-Qere*, Philadelphia, Dropsie College, 1937
- * GOSHEN-GOTTESTEIN M.H., *Text and Language in Bible and Qumran*, Orient Publishing, Jerusalem 1960
- * HORNKOHL Aaron, "Pre-Modern Hebrew, Biblical Hebrew", *The Semitic Languages, Second Edition*, éd. HUEHNERGARD John et PAT-EL Naaman, Londres et New-York, Routledge, coll.

« Routedledge Language Family Series », 2019, p. 533-570

* HUEHNERGARD John, « On the Etymology and Meaning of Hebrew *nābī'* », *Eretz Israel* 26, 1999, p. 88-93

* HUEHNERGARD John « Biblical Hebrew Nominal Patterns », dans *Epigraphy, Philology, and the Hebrew Bible: Methodological Perspectives on Philological and Comparative Study of the Hebrew Bible in Honor of Jo Ann Hackett*, éd. HUTTON Jeremy M. et RUBIN Aaron D., Atlanta, SBL Press, coll. « Ancient Near East Monographs » 12, p. 25-64

* KHAN Geoffrey, *The Tiberian Pronunciation Tradition of Biblical Hebrew*, vol. I, Cambridge, Open Book Publishers, 2020, en ligne:
<https://www.openbookpublishers.com/books/10.11647/obp.0163>

* LAMBERT M., *Traité de grammaire hébraïque*, Paris, 1931-1938, *Termes massorétiques, prosodie hébraïque et autres études : appendices à la grammaire hébraïque*, révision et corrections de Cassuto P., Genève, 2005

* MANDELKERN Salomon (1896), *Concordantiae Veteris Testamenti*, Jérusalem et Tel Aviv, Schocken, 1956

* PAT-EL Na'ama, "Israelian Hebrew: A Re-Evaluation", *Vetus Testamentum*, 2017, p. 1-37

* RUBIN Aaron, *A Brief Introduction to the Semitic Languages*, Gorgias Press, 2010

* SIBONY Jonas, "Etat des lieux sur la racine trilitère en sémitique et sur sa fonction dans l'organisation du lexique", *Journal Asiatique* 303,2, 2015, p. 181-196

* WILSON-WRIGHT Aren, "The Canaanite Languages", *The Semitic Languages, Second Edition*, éd. HUEHNERGARD John et PAT-EL Na'ama, Londres et New-York, Routedledge, coll. « Routedledge Language Family Series », 2019, p. 509-532

* YEIVIN Israel, *Introduction to the Tiberian Masorah*, traduction anglaise de REVELL E.J., Ann Arbor, Scholars Press, 1980

* בלאו יהושע, תורת ההגה והצורות של לשון המקרא, תל אביב' האקדמיה ללשון העברית, 2010

* רבין חיים, תחביר לשון המקרא, מוסד ביאליק, ירושלים, תשכ"ה

Analyse narrative, poétique et théorie littéraire

Ressources essentielles

* ALTER Robert, *L'art du récit biblique*, trad. de l'anglais P. Lebeau et J.-P. Sonnet, Bruxelles, Lessius, coll. « Le Rouleau et le Livre », 1999

Édition originale : *The Art of Biblical Narrative*, Basic Books, New York, 1981

אלטר אורי, אמנות הסיפור במקרא, תרגום מאנגלית שושנה צינגל ומולי מלצר, אדם מוציא לאור, 1988

* AUERBACH Erich, (1946), « La cicatrice d'Ulysse » in *Mimésis, La représentation de la réalité dans la littérature occidentale*, trad. de l'allemand Cornelius Heim, Paris, Gallimard, coll. « Tel », 1968

* STERNBERG Meir, *The Poetics of Biblical Narrative*, Bloomington, Indiana University Press, 1987

Autres études

* FOKKELMAN Jan P., *Comment lire le récit biblique*, trad. du néerlandais : les Cisterciennes de l'abbaye Notre-Dame de Clairefontaine, Bruxelles, Lessius, coll. « Le Livre et le Rouleau », 2002

* LANOIR Corinne, *Femmes fatales, filles rebelles : figures féminines dans le livre des Juges*, Genève, Labor et Fides, 2005

* SKA Jean-Louis, SONNET Jean-Pierre, WÉNIN André, *L'analyse narrative des récits de l'Ancien Testament*, Paris, Cerf, 1999

* SONNET Jean-Pierre, « Il était un homme... Le récit biblique entre généralité poétique et particularité *historique* » dans *Littérature et savoir(s)*, Bruxelles : Presses de l'Université Saint-Louis, 2002, p. 175-187

En ligne : <http://books.openedition.org/pusl/20334>

* WÉNIN André, « Robert Alter, *L'art du récit biblique* » *Revue théologique de Louvain*, 31e année, fasc. 1, 2000, p. 78-82

www.persee.fr/doc/thlou_0080-2654_2000_num_31_1_3061_t1_0078_0000

* WÉNIN André "Personnages humains et anthropologie dans le récit biblique", dans FOCANT Camille et WÉNIN André, éd. *Analyse narrative et Bible. Deuxième colloque international du RRENAB, Louvain-la-Neuve 2004*, Leuven, Peeters, 2005, p. 43-71

* WÉNIN André, avec la collaboration de Marguerite ROMAN, *Échec au Roi : L'art de raconter la violence dans le livre des Juges*, Bruxelles, Lessius, 2013

* בר-אפרת שמעון, "סיפור אמנון ותמר" בתוך: העיצוב האמנותי של הסיפור במקרא, ספרית פועלים, תל אביב, 1984, עמ' 199-235

<https://mikranet.cet.ac.il/pages/articleitem.asp?item=34>

En anglais : Bar Efrat, Shimon, *Narrative Art in the Bible*, Sheffield, Almond Press, 1989

LITTÉRATURE RABBINIQUE

Textes au programme :

Mishna, Traité YOMA – משנה, מסכת יומא

Bibliographie indicative :

Éditions:

La Michna, texte hébreu ponctué et vocalisé par les membres du rabbinat français, Paris, Keren hasefer ve-halimoud

* מסכת יומא: תלמוד בבלי, מבואר, מתורגם ומנוקד ע"י הרב עדין שטיינזלץ, כרך ח', המכון הישראלי לפרסומים תלמודיים והוצאת קורן, 1983

* *Le Talmud : l'édition Steinsaltz*. Yoma, Tome 9, commenté par le Rav Adin Steinsaltz, traduit en français, éditions Bibleurope, 2021

* קהתי, פינחס, משניות מבוארות, סדר מועד, כרך ב' – יומא, סוכה, ביצה, ראש השנה, תענית, מגילה, מועד קטן, חגיגה, ירושלים, הוצאת משניות קהתי, 1998

En ligne : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.nocker.kehati&hl=he>

Grammaire, linguistique et histoire de l'hébreu de la Mishna

Ressources essentielles

*BAR-ASHER Moshe, « L'hébreu mishnique : esquisse d'une description », *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 134 (1990), p. 199-237, en ligne : https://www.persee.fr/doc/crai_0065-0536_1990_num_134_1_14835

*HADAS-LEBEL Mireille, *Histoire de la langue hébraïque. Des origines à l'époque de la Mishna*, Paris et Louvain, Peeters, coll. « Collection de la Revue des Études juives » 21, 1995

*SEGAL M., *A Grammar of Mishnaic Hebrew*, Oregon, Eugene, Wipf and Stock Publishers, 2001, en ligne : https://archive.org/details/grammarofmishnai0000sega_b1y9/page/n5/mode/2up

* STRACK Herman et STEMBERGER Günter, *Introduction au Talmud et au Midrash*, Paris, Cerf, 1986

* STEMBERGER Günter, « Yom Kippur in Mishnah Yoma », dans HIEKE Thomas et NICKLAS Tobias, *The Day of Atonement: Its Interpretation in Early Jewish and Christian Traditions*, Leiden, Brill, 2012, p. 121-137.

Autres études

* BAR-ASHER Moshe, *L'hébreu mishnique : études linguistiques*, Peeters, Leuven, coll. « Orbis supplementa » 11, 1999

* GOLDBERG Abraham, « The Mishna - A Study Book of Halakha » dans SAFRAI Shmuel, éd., *The Literature of the Sages - Oral Tora, Halakha, Mishna, Tosefta, Talmud, external tractates*, Assen, Van Gorcum, 1987, p. 211-251

* _____ “The Babylonian Talmud”, dans SAFRAI Shmuel, éd., *The Literature of the Sages - Oral Tora, Halakha, Mishna, Tosefta, Talmud, external tractates*, Assen, Van Gorcum, 1987, p. 323-366

* HADAS-LEBEL Mireille, « La connaissance du grec en milieu juif (IIIe s. av.-VIe s. ap. n. è.), » dans LARONDE André et LECLANT Jean, éd., *La Méditerranée d'une rive à l'autre : culture classique et cultures périphériques. Actes du 17ème colloque de la Villa Kérylos à Beaulieu-sur-Mer les 20 & 21 octobre 2006*, Paris, Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, coll. « Cahiers de la Villa Kérylos » 18 2007, pp. 231-242, en ligne : https://www.persee.fr/doc/keryl_1275-6229_2007_act_18_1_1146

* HANEMAN G., *A Morphology of Mishnaic Hebrew according to Parma Manuscript*, Tel-Aviv, 1980

*

KESSLER-MESGUICH Sophie, *La langue des sages : Matériaux pour une étude linguistique de l'hébreu de la Mishna*, Paris, Peeters, 2002

* KESSLER-MESGUICH Sophie, « L'étude de l'hébreu mishnique : quelques repères historiques », *Bulletin du Centre de recherche français à Jérusalem* 12, 2003, p. 63-79
En ligne : <http://journals.openedition.org/bcrfj/217>

* SIBONY Jonas « Les shafel hébreux : système, reliquats ou emprunts lexicaux ? », *Semitica* 63, 2021, p. 355-376

* אזר משה, תחביר לשון המשנה, האקדמיה ללשון העברית ואוניברסיטת חיפה, 2017

* אלבק חנוך, ששה סדרי משנה (פירוש), מוסד ביאליק, 2008

* אפשטיין יעקב נחום, מבואות לספרות התנאים, ירושלים, הוצאת מאגנס, 1957

* בנדוד אבא, לשון מקרא ולשון חכמים, הוצאת דביר, תל אביב, 1967

* בר-אשר משה, מחקרים בלשון חכמים, כרך א': מבואות ועיוני לשון; כרך ב: פרקי דקדוק, ירושלים, מוסד ביאליק, הדפסה מחודשת 2018

* סגל משה, דקדוק לשון המשנה, תל אביב, דביר, 1936

* שרביט שמעון, פרקים בתולדות הלשון העברית: החטיבה הקלאסית: לשון חכמים; יחידה 3, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב, 2004

Midrash et Aggadah : théorie littéraire et analyse narrative

* BOYARIN Daniel, *Intertextuality and the reading of the Midrash*, Bloomington, Indiana, 1990.

* ח.ג. ביאליק, "על הלכה ואגדה", תרפ"ה, פרוייקט בן יהודה, גירסה מקוונת: <https://benyehuda.org/read/8585>

* ח.ג. ביאליק, י. רבניצקי, "על האגדה", פרוייקט בן יהודה, גירסה מקוונת: <https://benyehuda.org/read/1543>

* ח.ג. ביאליק, י. רבניצקי, "ספר האגדה: הקדמה", פרוייקט בן יהודה, גירסה מקוונת: <https://benyehuda.org/read/23837>

* לוינסון יהושע, הסיפור הדרשני המוקדם והמאוחר – בין התקבלות לתמורה, ינואר 2007, ע"מ 56-73:
https://www.researchgate.net/publication/260142504_The_Exegetical_Narrative_Between_Reception_and_Transformation_hsyprw_hdrsny_hmwqdm_whmwhr_byn_htqblwt_ltmwrh

* LEVINSON Joshua, "Dialogical Reading in the Rabbinic Exegetical Narrative", *Poetics Today* 25(3), September 2004, p. 497-528, en ligne : https://www.researchgate.net/publication/249879403_Dialogical_Reading_in_the_Rabbinic_Exegetical_Narrative

* SONNET Jean-Pierre, « Du Midrash à Rashi et à l'exégèse narrative contemporaine : continuité de la lecture juive », *Nouvelle revue théologique* 2007/1, Tome 129, p. 17-34
<https://www.cairn.info/revue-nouvelle-revue-theologique-2007-1-page-17.htm>

* מאיר עפרה, "מבוא למדרש של חז"ל" (פרק 1), ו-"להגדרת המונח סיפור בספרות חז"ל" (פרק 2), בתוך: הסיפור הדרשני בבראשית רבה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987, עמ' 61-12

* פרנקל יונה, מדרש ואגדה, האוניברסיטה הפתוחה, כרכים א', ב', ג', תל אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 1993

* שנאן אביגדור, עולמה של ספרות האגדה, האוניברסיטה המשודרת, הוצאת משרד הבטחון, 1996
En ligne : <https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=1#1.5582.6.default>

* שנאן אביגדור, "גבולות נעים ומעומעמים - התהליך המדרשי בין יצירה לחשיפה", בתוך: מגוון דעות והשקפות על הגבול בספריות תרבותנו, משרד החינוך, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, תשנ"ז
En ligne : <https://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=16869>